

בל

דורון סבג ומיצב (פיפילוטוי ריסט), "בא.א.א.ר.א.ס העסקנו ב-20 השנה האחרונות קרוב ל-400 אלף איש. חלק עבדו יומיים וחלק עבדו 15-16 שנים"

עובד - פיקאסו

יש שיראו כיבוד בין דמותו האנינה של דורון סבג אספן האמנות, המקיף את ביתו ואת משרדיו בחברת או.אר.אס בעבודות אמנות עכשוויות, ובין דורון סבג המחזיק חברת כוח אדם גדולה, שמתקשרת לטענות על ניצול עובדים

ושבמשך שנים ארוכות אפשרה לנופים גדולים להעסיק עובדים גם 15 שנה דרכם. משל היה דוקטור אנינות ומר שרירות לב. אבל סבג אומר שכל הטענות על היותם "סוחר עבדים" הן פופולזם, ש"כל נושא הניצול הוא ססמאות, ואם מישהו חושב שמנצלים, בשביל זה יש בית דין לעבודה", שלא הוגן "לבוא ולהטיל רפש על כולנו", וש"הפכנו בעצם לאבא ולאמא של העובדים שלנו". בעבר, לפני כשנתיים וחצי, כתב מכתב אזהרה חמור לראש הממשלה, לשר האוצר ולשר העבודה בעניין חוק חברות כוח האדם, הקובע שלאחר כתשעה חודשים עובד במסגרת הזאת חייב להפוך לעובד מן המניין בחברה שבה הוצב. "משוגעים רדו מהגב", ציטט שם את שר האוצר המנוח יגאל הורוביץ, וטען שבעקבות החוק יתווספו 40 אלף מובטלים חדשים. היום הוא אומר שדווקא בזה הוא "מסכים עם עמיר", האיש שאיתו הוא מנהל מערכת יחסים לוהטת של האשמות הדדיות אבל גם דיאלוג מסוים.

- ומה עשה לך חוק חברות כוח אדם?
"היום שני שלישים מהעובדים שלנו הם מתחת לעשרה חודשים, מה שלפני החוק של עמיר פרץ היה בדיוק הפוך. העסקנו אנשים שעבדו איתנו המון שנים, במפעלי ים המלח, בחברת הברוס, למורת רוחי".
- אם זה היה למורת רוחך, למה הם הועסקו כך? אתה לא חייב כלום לאיש.

"כי זו הייתה דרישה של הלקוחות. הרי ככל שהעובד ותיק יותר, העלויות שלו עולות והכלכליות נפגמת מבחינתנו".

דורון סבג, הבעלים של או.אר.אס, בראיון מיוחד לרגל פרישתו מהנהלת המועצה לתרבות ואמנות, לא מתחרט ששלח מכתב שתמך בדעת לימור לבנת נגד האמן משה גרשוני, מסביר שהוא לא סוחר עבדים ("אני אבא ואמא של העובדים") ובונה על המכרז לתוכנית ויסקונסין. ברגע של אמת הוא מספר לשלומית לן שכל האו.אר.אס הזה נועד כדי שיוכל לקנות עוד עבודות לאוסף: "אין לי חלום להשתלט על אי.די.בי"

ויסקונסין מימין
אין זה היגוד היחיד - או היגוד לכאורה, תלוי בעין המסתכל - בדמותו של סבב. האיש ענול המשקפיים, שמקרין תרבות מאופקת, בעל החזות המעט אירופית, הוא יליד דימונה, בן לבני סבב, שהיה ראש העירייה שלה מטעם מפלגת העבודה ("אני חושב שרוח יהדות צפון אפריקה, המנהיגות שלה עברה לליכוד. אני היה חריג").

אבל אין הוא שולף מונולוג מקובל של בן עיירת פיתוח שכבש לבדו את עולם תרבות המערב, אלא מספר על לידות ספוגות תרבות דווקא ועל אב שהגיע לדימונה מקיבוץ גנוסר, מסיבות אידיאלוגיות, "בעקבות בן גוריון שקרא להפריח את השממה". היום, בביל 70, חולם האב על הקמת יקב בדימונה.

הוא אספן אמנות, אבל גם מחזיק במקדח כוח במסמך האמנותי כחבר הנהלות מוזיאון תל אביב ומוזיאון ישראל, מה שמעורר לא מעט ביקורת על שדה הכוח שהחיבור הזה יוצר. הוא שואף באמת ובתמים לקדם את התרבות הישראלית, אבל כהונתו שתמה לאחרונה כיו"ר מועצת התרבות והאמנות הישראלית הייתה מלווה בביקורת על פעילות מועטה ועל שיתוף פעולה מוגזם עם הממסד ועם שרת החינוך. אם כי, כפי שיאמר כאן להלן, קשה לחלק כספים שאינם, ובמלחמות על תקציב התרבות המתמעט רבים וטובים לא הצליחו להזיז דבר.

הוא כואב את כאבם של העניים והמובטלים, מה שמתיישר יפה עם רצונו להשתתף בתוכנית ההפרטה של שירות התעסוקה המכונה תוכנית ויסקונסין, אבל בנשימה אחת טוען ש-70 אחוז יכלו לעבוד אילו רק רצו בכך, כלומר מצטרף לאחת הטענות של הסמכים הקיצוניים של הימין הכלכלי, בדבר בטלותם של המובטלים.

גאונות המדינה
יש להודות שחלל העבודה של קומת ההנהלה של או.א.א.א. בקומה ה-28 במגדל שלום, הוא באמת לא שגרתי. לא לכל אחד מזדמן לעבוד בחלל תצוגה שכזה. קצת ותיקים יחסית, כמו נאן גולדץ, קצת חדשים יותר, זרים וישראלים. האוצרת הצמודה של סבב זה שנים אחדות, איה לוריא, מובילה אותי בסיוור,

"היו טענות שאני מתקרנף בגלל פרשת גרשוני. אני חושב שהעובדה שהוא לא רצה ללחוץ את ידה של השרה הייתה לא לעניין, והגבתי. חבל שגרשוני נגדר בשנים האחרונות לפרובוקטיביות יתר, כמו

התערוכה שלו לפני כמה שנים במוזיאון ישראל. כל הפרשייה הזאת הייתה מיותרת."

- הייתה גם

ביקורת על שקולה של המועצה לא

נשמע מספיק כאשר קוצצו

התקציב התרבות. "עיתונאיות

שדופות כותבות

דברים לא נכונים"

- אז אתה לא חוזר על העצה שנתת לשרה בעניין גרשוני.
"במקרה גרשוני יעצתי לשרה ללכת לפי התקנון. מי שלא בא לטקס לא יכול לקבל את הפרס. במקרה של תומרקין לא צריך להתערב. הוא מתבטא בצורה פרובוקטיבית ומתריסה, גם באמנות שלו. גם פיקאסו לא היה טלית שכולה תכלת".

- הייתה גם ביקורת על מיעוט פעילותה של המועצה ועל שקולה לא נשמע מספיק כאשר קוצצו תקציבי התרבות.

"עיתונאיות שדופות כותבות דברים לא נכונים", מכון סבב חץ זועם לעבר עיתונאית מדופתת ב"הארץ". "המועצה התכנסה פעם בחודש, הקמנו ועדות משנה, בפגשתי עם כל העיתונאים בתחום, אבל לחלקם הייתה אגנדה אחרת".

"לא התפטרתי מהמועצה"
- המועצה הוקמה מתוך חוסר נחת בגלל חלוקת התקציבים עד אז, אבל בפועל היא לא החליפה את מינהל התרבות בעניין, אלא עבדה בצמוד אליו.

"הייתה איזו מחשבה כשהקימו את המועצה שאולי היא תחליף את מינהל התרבות. אני לא קיבלתי את זה. מועצה ציבורית לא יכולה להחליף גוף ממשלתי. אני אמרתי שתפקידנו הוא לעבוד בשיתוף פעולה עם מינהל התרבות. מינהל

התרבות הוא גוף חיוני וחשוב, ומהיכרותי האישית, מתפקד בסדר גמור ועושה עבודה רצינית. כל מנהלות המחלקה הן מסטרנטיות עם ידע נרחב. אני בא מהעולם העסקי. ראיתי את מיכה ינון, ראש המינהל, כמנכ"ל, את המועצה כדירקטוריון של הגוף העסקי, את עצמי כיו"ר הדירקטוריון. בעיניי, תפקידנו היה לקבוע מדיניות, לבדוק שקיפיות, לקבל דיווחים, וגם לנהל את המלחמה הפוליטית במסדרונות הכנסת על תקציב התרבות. לא לחלק בפועל תקציבים. והשאלה היותר קשה היא איך אנחנו יכולים כמועצה לחלק כספים אחרת, כאשר התקציב הולך ומצטמצם. האם אני צריך לקבל החלטה לסגור את תאטרון באר שבע? הוועדה הייתה צריכה לנסות קודם כולל להביא יותר תקציבים, ורק אותם לחלק אחרת".

- אז למה התפטרת?
"לא התפטרתי, תפקידי הסתיים ב-1 בינואר 2004, והחלטתי שאני לא ממשיך כי זה גזל ממני המון זמן. לא יכולתי לעסוק בעסקי הרגילים, ועוד בתקופה קשה שבה העסקים לא בדיוק הולכים חלק. גם הוחלט שב-2004 השר ימנה ועדה חדשה על פי קריטריונים. והיה ברור שלימור לבנת הולכת להקים מועצה חדשה".

- אתה חושב שלבנת עושה מספיק בשביל התרבות?
"מאוד התרשמתי מיכולתה של לימור לקדם דברים. אני חושב שהיא בולדור בלתי רגיל ונושא תרבות מאוד חשוב לה. תקציב המשרד שלה הוא 24 מיליארד שקל. נכון שמתוך זה 20 מיליארד זה משכורות המורים, אבל תקציב התרבות הוא רק 400 מיליון, והיא משקיעה בנושא המון זמן".

- רק 400 מיליון, לא הרבה.
"תקציב התרבות היום מנוחך".

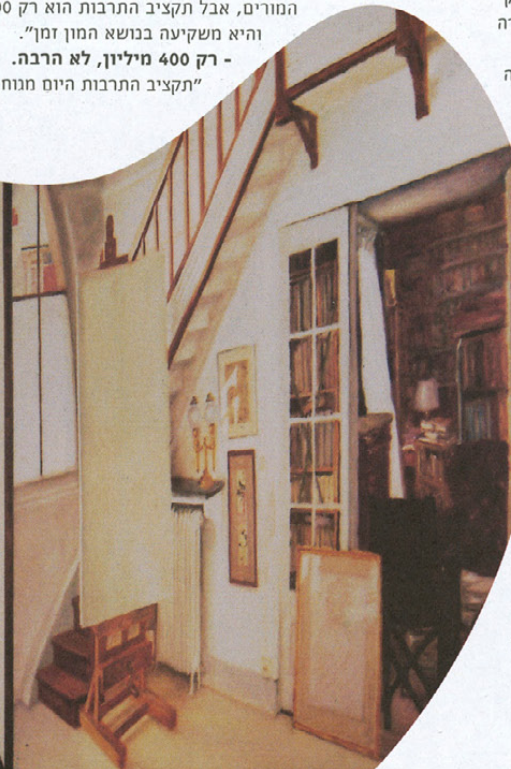
כל עובד - פיקאסו

- אז עמיר פרץ עשה לך טובה?
"פניתי לעמיר פרץ לפני שלוש שנים בקריאה שההסתדרות החדשה צריכה להיות האבא והאמא של העובדים האלה. יש כ-100 אלף כאלה בארץ. קראתי לו להגיע לצו הרחבה עם הסכם קיבוצי מסודר בשבילם. זה שירות חיוני מאוד."

"לפי דעתי חוק חברות כוח האדם הוא עדיין הרסני. הוא לא מאפשר שום נמישות תעסוקתיות. דחו אותו בכמה שנים בגלל חוק ההסדרים. אי אפשר להמשיך לשלם על אותן טעויות שעשו כל השנים. החוק יביא לכך שאו שמפעלים יתמוטטו, או שיוציאו את התעשייה מכאן לחו"ל. אני מעריך שאם היו מבטלים את החוק ומאפשרים לגייס עובדים דרך חברות כוח האדם זה היה מוריד את האבטלה במשך בשני אחוזים לפחות".

אני אוהב את גרשוני
לאחרונה הודיע סבב על סיום תפקידו כיו"ר המועצה לתרבות ואמנות, כהונה שלעצור הרב נודעה בעיתונות לא בשל פועלה השוטף של המועצה, אלא בשל מכתב תמיכה שכתבה המועצה לשרה לימור לבנת, שהחליטה לא להעניק למשה גרשוני את פרס ישראל כיוון שסירב לבוא לטקס וללחוץ את ידה. המכתב עורר תרעומת גם בין חברי המועצה עצמם. "היו טענות שאני מתקרנף בגלל פרשת גרשוני", אומר סבב. "אני חוזר ואומר: גרשוני הוא אמן שאני אוסף ואוהב, וגם את יצירותיו בנו אני קונה, כך שיש לי שני דורות גרשוני. אני חושב שהעובדה שהוא לא רצה ללחוץ את ידה של השרה הייתה לא לעניין, והגבתי. לצערי, חלק מהחברים בוועדה לא חשבו שזה נכון, שהשרה לא צדקה. אני חושב שמתן (וילנאי, שמינה אותו לתפקיד יו"ר המועצה) היה פועל באותה הדרך. אולי אני תמים, אני בספק אם היא ידעה מה הנטיות הפוליטיות שלו. אנחנו יודעים מה הנטיות הפוליטיות של רוב האמנים, זה לא סוד. חבל שהוא נגרר בשנים האחרונות לפרובוקטיביות יתר, כמו התערוכה שלו לפני כמה שנים במוזיאון ישראל שבה הציג צילומים של זוהר קניאל (הכוונה לצילומים אינטימיים שצילם קניאל, בן זוגו, את שניהם בעירום), ועכשיו כל הפרשייה הזאת שהייתה חיוורת. מה גם שהיא מעמידה אמנים כמו יגאל תומרקין וטרטקובר, שכן בחרו לקבל את הפרס, במצב מביך. הפרסים ניתנים לאמנים לא על פי זהות פוליטית, אלא על יצירה, וזאת ממשהל דמוקרטית של כולנו, זאת ארץ של כולנו, אלה דברים שצריכים להבין פעם אחת".

- אתה מחזק את ידי השרה לבנת גם כשהיא שוקלת לשלול מיגאל תומרקין את פרס ישראל בשל לשונו הבוטה?
"לא. תומרקין הוא אמן חשוב. נכון שבשנים האחרונות הוא יצר פחות, אבל זה לא פרס לכישרונות צעירים. זה פרס על מפעל חיים, ולתומרקין מגיע הפרס הזה".

סבב. "אני ופרופ' אבישי ברוורמן (נשיא אוניברסיטת בן גוריון) מנסים לפתח מנהיגות מקומית בנגב, שלא תעבור, כמוני, לגור ברמת השרון"

כל עובד - פיקאסו

לקחו לך את הקלדניות, אז אתה משקיע במוצר שגורם להן להיות מיותרות?

"לא, זה רק למקרה שהקלדנית לא נמצאת או למשפטים פילייט שרצים להקליט הכול. זה גם מאפשר לנו לתת לקלדניות חד הוריות שצריכות להיות בבית לעבוד מהבית".

יש לכם גם תאקל פילי שקשור לקלדניות הללו.

"קבוצה קטנה מאוד של קלדניות, בתיאום עם אחראי מטעמנו, עשו מעשה שלא ייעשה, ניפחו שעות, ולנו לא הייתה יד בדבר. הפשטרה חקרה, והיא הולכת להעמיד לדין גם את הקלדניות שהודו וגם את האחראי שיעמוד בימים אלה למשפט. לנו לא היה כל קשר או רווח כלכלי מהעניין הזה. לצערי שמנו הטוב נגרר ליזר הזה. יש מדי פעם מקרים. אנחנו מעסיקים כל כך הרבה עובדים. באו.אר.אס העסקנו ב-20 השנה האחרונות קרוב ל-400 אלף איש. חלק עבדו יומיים וחלק עבדו 15-16 שנים. אז יש גם מעילות וגניבות".

בלי דיוטי פרי

בכל מקרה, היום הקלדניות ושאר העובדים לטווח ארוך לא מועסקים באו.אר.אס, ורוב העובדים נשארים עד עשרה חודשים. הרבה חברות חתומות עם או.אר.אס על פרק זמן של שלושה עד שישה חודשים, "שבתום העובדים נקלטים. כך אנחנו בעצם מאפשרים למעסיק הנתסות עם העובד לתקופה של חצי שנה".

ומי סופג את דמי התינון, העובד?

"העובד לא סופג שום דבר, הוא מקבל תנאים די זהים לעובדים זמניים במפעל. מה החוק נותן לו בחצי שנה? חופשה שנתי, תגים, ימי מחלה. בתום חצי שנה מניעה לו פנסיה. גם אצל המעסיק הכי נאור אין דברים אחרים. השכר הוא תמיד מעל שכר מינימום. היום במוקדים טלפוניים ובסופרים מרוויחים 21-22 שקל לשעה פלוס נסיעות, וארוחות - אם הן נהוגות במקום. ואני חייב להגיד שהיום אנחנו מתקשים להשיג עובדים טובים".

אז איך אתה מגדיר את תפקיד חברות כוח האדם הזמני?

"אנחנו נניעים את גלגלי הכלכלה, אנחנו מחברים בין מחפשי העבודה לחפשי עובדים, רצים מבוקר עד ערב. אנחנו ממיינים, מריצים, מתקשרים לאנשים הביתה, מוציאים אותם לעבודה, אוספים אותם, לוקחים אותם במיניבוסים, אחרת הם לא ילכו לעבודה. נותנים מפרעות, עוזרים להם, הפכנו להיות אמא ואבא".

סבב אומר שהשקו של כוח האדם משתנה, רוצה התמחויות, והדבר שקורן לו כרגע הוא ניהול פרויקטים במיקור חוץ. "כבר זכינו בכמה מכרזים, כולל גיוס כל הניצים שעליהם יתרגלו את הפעלת נתב"ג. 2000. אנחנו הולכים לגייס 500-1,000 עובדים שיבואו בתור נוסעים לתרגיל על יבש, יעברו ביקורת דרכונים, ביקורת מוזדות, יתרגלו אפילו את השירותים".

וגם את הדיוטי פרי?

"כן, אבל בלי לקנות".

הם בחושך

או.אר.אס דורון סבב תולים את עיניהם ומחכים שייצא המכרז להפעלת תוכנית ויסקונסין, שהיא מודל הפרטה של שירות התעסוקה, שבו המובטל או מקבל הבטחת ההכנסה מניע למכרז אחד שבו מטפלים בו מטעם ביטוח לאומי, עושים לו מבחן תעסוקתי, הכשרה מקצועית. מנסים להשים אותו במקום עבודה וכל השאר. הוא לקח לצורך העניין את אמנון נויבר, וכבר שנה החברה משקיעה בלימוד הנושא. המכרז אמור להתגבש בתוך כמה חודשים, אם לחצים פוליטיים ואחרים לא ינגפו את רגליו קודם לכן. סבב אומר שהוא מודאג מאוד מהפערים המחיריים בחברה, מהבטלה הקשה. "יש לנו 280 אלף מובטלים, ועוד 180 אלף שמקבלים הבטחת הכנסה. מתוך 2.1 מיליון עובדים, קרוב לחצי מיליון לא עובדים. זה חמור. אנחנו מפתחים דור שני ושלישי של מובטלים. ראיתי היום בעיתון שנעדרת עוסקות בזנות תמורת אוכל. זה נורא. אנשים שמקבלים היום הבטחת הכנסה או דמי אבטלה הם בעבדות, בתלות, בחושך. תלות זה המקום הכי נמוך שאדם יכול להיות בו".

כשאתה מחליט

על תערוכה

במוזיאון ישראל

לאוסף שלך, זה

עוזר לערך שלו.

"תמיד מדברים על

הבעייתיות של

היותי חלק מוועדת

רכישות. אמרתי

למנהל מוזיאון תל

אביב, בוא קח

בהשאלה, תתלה

בפואייה את

מורקאמי. אבל

אחרי ביקורות

כאלה אתה חושב

אם להשאל עוד

עבודות

"מצד שני יש 300 אלף עובדים זרים. זה רק אומר דבר אחד, שיש עבודה ל-300 אלף איש שמוכנים לעבוד בה. עובדים זרים בישראל היום מקבלים את כל הזכויות על פי חוק. שכר מינימום פלוס. כי היום המודעות לזכויות מקבלת ביטוי בבית הדין לעבודה על ידי עורכי דין. זה לא בדיוק שיש פה עבדים. הם מקבלים 800 דולר נקי בחודש. לא רע כשהאלטרנטיבה היא להשתכר 100 דולר לחודש בארצות מנוהרות. אני מצטט מדברי מנכ"לית שירות התעסוקה שמתוך 280 אלף מקבלי דמי אבטלה, 70 אחוז סיימו 12 שנות לימוד בלבד. ל-70 האחוזים האלה בטח יש עבודה שיכולה להחליף את העובדים הזרים. אני טוען שהזרים באים לעבוד כי הם רואים בזה דרך לשפר את רמת חייהם והם מוכנים לעבוד, 70-80 אחוז מתוך 280 אלף בוחרים שלא לעשות את העבודה הזאת".

גם למעסיקים כוח יותר עם העובדים הזרים.

"יותר כוח להם עם העובדים הזרים כי הם רוצים לעבוד, ולא שמונה שעות ביום, אלא 12".

כינור למדתי

"אני גדלתי בדימונה בשנות השישים, למדתי כינור ארבע שנים, קלרינט וסקסופון עוד שנתיים. נסענו פעמיים בשנה לראות אופרות של אדית דה-פיליפ בבאר שבע. אבא לקח אותי לתערוכות של תומרקין בתל אביב, בבית היו רפרודוקציות של 'החליל' של מאנה. הצגות של אמנות לעם היו מגיעות לדימונה, ראיתי את הבימה, הקאמרי, וגם הגשש החיוור".

זה היה בית מיוחד

לדעתך?

"לא היה בית מיוחד. בשנות החמישים והשישים עד לפני מלחמת ששת הימים היה רצון של אנשים לבדל דור של הצטיינות, את הכנרים הכי טובים, הפסנתרנים הכי טובים, הכי טובים בשח, במתמטיקה. מששת הימים משהו התעוות פה, נעשינו עם כובש, העסק הסתבר". מתוך הרקע הזה או.אר.אס ומשפחת סבב תומכים במלגות לבני דימונה באוניברסיטת באר שבע, ודורשים מהם שתהיה להם מעורבות בקהילה. "יחד עם פרופ' אבישי ברוורמן (נשיא אוניברסיטת בן גוריון) אנחנו מנסים לפתח מנהיגות מקומית, שלא תעבור, כמוני, לגור ברמת השרון".

סבב. "במקרה גרשוני, מתן יולנאי היה פועל באותה דרך"

עוזב רגע את האינטרסים של פרץ. שאלתי על העובדים.

"יש במדינת ישראל חוקי עבודה. עמיר פרץ רוצה לקדם חקיקה? הוא גם חבר כנסת, הוא יכול לעשות זאת. אמרתי לו, אתה רוצה פנסיה ממלכתית? תקדם את זה בכנסת. ובואי נזכר רגע בחוק של חבר שלו, חוק בריאות ממלכתית, ומה הוא עשה לנו.

"יש לי הסכם קיבוצי עם עמיר פרץ שהוא חנות עליו, שהגדיר בבירור את הזכויות. יש חברות שלא משלמות? יש טענות שאנחנו מצילים, סוחרי עבדים? הצעתי לו להקים נוף אכיפה מטעם ההסתדרות שיטפל בפניות של עובדים ויפועל במימון חברות כוח האדם הגדולות. אז לבוא ולזרוק רפס על כולנו זה לא מוכבד".

ומה עם חוק חברות כוח אדם?

"אני חושב שעובד זמני לא יכול לעבוד בחברת כוח אדם מעל 24 חודש, ופה אני מסכים עם פרץ. אנחנו חברת כוח אדם זמני, וכשמנו כן אנחנו. אנחנו צריכים לתת פתרונות של גמישות: בנכולים, טלרים, מענה לסטודנטים, אנשים במוקדים טלפוניים בעתות לחץ, עוזרי נהגים בקוקה קולה וקופאיות בערבי חג. אנחנו לא אמורים להיות ארגון שמעסיק עובדים מסוג ב' לתקופות ארוכות, זה קרה, זה לא היה בסדר. לכן אני רואה עם עמיר עין בעין שעובדים אחרי 24 חודש הפכו לקבועים".

מסכנות הקלדניות

היו מקומות שבהם היה די ברור שמדובר בסידור כמעט פיקטיבי, כמו במקרה הקלדניות של בתי המשפט, שעבדו שנים בסטטוס נחות כי הועסקו דרך חברות כוח אדם, ורק בעקבות משפט קיבלו מעמד של עובדות מדינה.

"העסקנו כ-400 קלדניות בבתי משפט", אומר סבב. "המסכנות הועברו מחברה לחברה כל שלוש שנים. בשעה טובה הן נקלטו להיות עובדות מדינה. זה גם מאבק שעמיר פרץ קידם. גם דן ארבל, שהיה מנהל בתי המשפט, וגם השופטים חשבו שהקלדנית צריכה להיות עובדת מדינה. כדי לפצות את עצמי על הקליטה שלהן נכנסתי לשותפות בחברה ששמה אי-טייפ (e-type), של חברה שפיתחו מערכת שמאפשרת לשופט לנהל את המשפט גם כשהקלדנית לא נמצאת. מעין קלדנית וירטואלית שמספקת תמליל וגם סרט אודיו-וידאו של המשפט. חברת מייקרוסופט העולמית אימצה את המוצר באופיס 2003".